

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЗГОДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У РЕГІОНІ

©2018 КОНДРАТЕНКО Н. О., МОЛОДЧЕНКО Т. Г.

УДК 332.142.2

Кондратенко Н. О., Молодченко Т. Г. Проблеми забезпечення узгодження економічних інтересів у регіоні

У роботі визначено проблеми узгодження економічних інтересів на рівні регіону. Зазначено необхідність дослідження інтересів економічних суб'єктів регіонального рівня, оскільки саме через суперечливі інтереси різнорівневих суб'єктів економічної системи проявляються економічні відносини. З'ясовано, що регіональна політика, яка дозволяє забезпечувати стійкий розвиток регіону, повинна спиратися на економічну, соціальну та екологічну політику. Виділено підходи до визначення природи економічного інтересу. Авторами аргументовано, що головною особливістю функціонування регіонального рівня є власна, специфічна система економічних інтересів, пов'язана із наявністю безлічі суб'єктів господарської діяльності на території регіону: підприємств місцевого, регіонального, загальнодержавного підпорядкування, різних установ і приватних підприємств. Зроблено висновок, що регіональні протистояння економічних інтересів, на жаль, дуже слабо піддаються регулятивним впливам з боку держави та регіональних органів влади. Узгодження економічних інтересів в регіоні повинно базуватися на поєднанні спільних зусиль з боку держави, бізнесу та суспільства щодо пошуку напрямів усунення суперечностей для збалансованого соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: економічні інтереси, узгодження, соціально-економічний розвиток, регіон, забезпечення.

Рис.: 2. Бібл.: 18.

Кондратенко Наталія Олегівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту і адміністрування, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: 2123kondratenko@gmail.com

Молодченко Тaisia Геннадіївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування, Національний фармацевтичний університет (вул. Пушкінська, 53, Харків, 61002, Україна)

E-mail: t.moloddchenko@gmail.com

УДК 332.142.2

Кондратенко Н. О., Молодченко Т. Г. Проблеми обеспечения согласования экономических интересов в регионе

В работе определены проблемы согласования экономических интересов на уровне региона. Указана необходимость исследования интересов экономических субъектов регионального уровня, поскольку именно через противоречивые интересы разноуровневых субъектов экономической системы проявляются экономические отношения. Выяснено, что региональная политика, позволяющая обеспечивать устойчивое развитие региона, должна опираться на экономическую, социальную и экологическую политику. Выделены подходы к определению природы экономического интереса. Авторами аргументировано, что главной особенностью функционирования регионального уровня является своя, специфическая система экономических интересов, связанная с наличием множества субъектов хозяйственной деятельности на территории региона: предприятий местного, регионального, общегосударственного подчинения, различных учреждений и частных предприятий. Сделан вывод о том, что региональные противостояния экономических интересов, к сожалению, очень слабо поддаются регулятивным действиям со стороны государства и региональных органов власти. Согласование экономических интересов в регионе должно базироваться на сочетании совместных усилий со стороны государства, бизнеса и общества по поиску направлений устранения противоречий для сбалансированного социально-экономического развития.

Ключевые слова: экономические интересы, согласование, социально-экономическое развитие, регион, обеспечение.

Рис.: 2. Библ.: 18.

Кондратенко Наталья Олеговна – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры менеджмента и администрирования, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: 2123kondratenko@gmail.com

Молодченко Тaisia Геннадьевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры менеджмента и администрирования, Национальный фармацевтический университет (ул. Пушкинская, 53, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: t.moloddchenko@gmail.com

UDC 332.142.2

Kondratenko N. O., Molodchenko T. G. The Problems of Ensuring the Harmonization of Economic Interests in Region

The publication identifies the problems of harmonizing economic interests at the regional level. The necessity of research on interests of economic entities of regional level is specified, because contradictory interests of tiered subjects of economic system are manifested through their economic relations. It was clarified that regional policies to ensure sustainable development of the region should be based on economic, social and environmental policies. The approaches to definition of the nature of economic interest are allocated. The authors have reasoned that the main feature of functioning of the regional level is its own, specific system of economic interests connected with presence of many entities of economic activity on territory of the region: enterprises of local, regional, and of the State subordination, various institutions, and private enterprises. It is concluded that regional confrontations of economic interests, unfortunately, are very poorly amenable to regulatory actions by the State and regional authorities. Harmonization of economic interests in the region should be based on a combination of joint efforts by the State, business and society to find directions to eliminate contradictions for a balanced socio-economic development.

Keywords: economic interests, harmonization, socio-economic development, region, ensuring.

Fig.: 2. Bibl.: 18.

Kondratenko Natalia O. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Management and Administration, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: 2123kondratenko@gmail.com

Molodchenko Taisiya G. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Management and Administration, National Pharmaceutical University (53 Pushkinska Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: t.moloddchenko@gmail.com

В Україні більше двох десятиліть триває складний комплексний і суперечливий процес ринкової трансформації, головним завданням якого є становлення соціально орієнтованої ринкової економіки із перманентним посиленням соціально-гуманістичної спрямованості всього суспільного розвитку. Відповідно зміст і логіка ринкових трансформацій вітчизняної економіки мають спрямовуватися на формування передумов для динамічного та збалансованого розвитку всіх підсистем національної економіки, у т. ч. регіонального рівня.

Реалізація принципів соціально-економічного розвитку потребує розширення та поглиблення теоретичної бази дослідження взаємодії суспільства, бізнесу та влади щодо використання потенціалу економічних відносин, у тому числі в довгостроковій перспективі. Одним із напрямів такого дослідження є визначення інтересів економічних суб'єктів регіонального рівня, оскільки саме через суперечливі інтереси різнорівневих суб'єктів економічної системи проявляються економічні відносини.

Питання узгодження економічних інтересів на різних рівнях управління економікою завжди були предметом досліджень вітчизняних і зарубіжних учених-економістів. Значний внесок у розробку теоретичних положень забезпечення узгодження економічних інтересів внесли роботи Л. Абалкіна [1], О. Біякова [2], Л. Згонника [3], А. Хіршмана [4] та багатьох інших.

Наукові підходи до формування механізмів узгодження економічних інтересів наведено в роботах С. Бермана [5], К. Вальтуха [6], Д. Джонсона [7], А. Маслоу [8], Р. Фрімена [9] та ін.

Але ряд питань, пов'язаних з визначенням проблем забезпечення узгодження економічних інтер-

есів на рівні регіону, не були достатньо опрацьовані та потребують більш поглибленого дослідження.

Метою статті є визначення проблем забезпечення узгодження економічних інтересів на рівні регіону.

Логіка розвитку процесів стратегічного управління українською економікою свідчить про те, що центр прийняття рішень щодо структури економічної системи все більше зміщується на регіональний рівень. Розглядаючи сутність економічного й соціального розвитку регіональних економічних систем, виникає об'єктивна необхідність розкриття змісту основних форм його прояву (рис. 1).

Цілі регіонального розвитку полягають у прогресивній зміні кількісних і якісних параметрів функціонування регіону для переходу його в бажаний, більш сприятливий стан, що характеризується оптимальними значеннями цільових показників.

Економічний і соціальний розвиток регіонів являє собою сукупність якісних змін структурних елементів регіональних економічних систем, які відбуваються під впливом безлічі різноманітних факторів. Він відображає умови формування потенційних можливостей регіону.

Економічний і соціальний розвиток регіонів – це критерій ефективності їх функціонування. Коли параметри кількісних показників регіонального розвитку перевершують запланований або нормативний рівень, показники стану розвитку аналогічних регіональних систем, можна зробити висновок про ефективне функціонування регіональних систем. Він створює базу та є важливим джерелом підвищення якості життя.

Рис. 1. Форми прояву економічного й соціального розвитку регіонів [10]

Основою соціально-економічного розвитку регіональних економічних систем є їх потенціал за природними, економічними, демографічними та історичними умовами, відповідно до яких кожний з них спеціалізується на виробництві продукції, витрати на яку нижчі, ніж у середньому в країні. Таким чином, міжрегіональна спеціалізація виявляється в поділі праці між регіонами, за якого зростання концентрації однорідного виробництва перевершує потреби конкретного регіону, що відтворюється в інтенсифікації міжрегіонального обміну товарами, послугами, науково-технологічною інформацією тощо.

Перехід до ринкових відносин вимагає вдосконалення структури економічного середовища регіонів, спрямованого на комплексний їх розвиток, раціональне використання економічного потенціалу та ефективну взаємодію в господарському комплексі країни. Кожний економічний регіон є цілісною територіальною господарською системою, в якій головна роль належить галузям ринкової спеціалізації. Дуже важливо, що під час переходу до ринкової економіки формується система територіально-виробничих комплексів різноманітних типів, триває процес розвитку єдиного господарського комплексу країни на основі міжгалузевих комплексів: паливно-енергетичного, машинобудівного, космічного, агропромислового, а також регіональних комплексів.

Практична реалізація в Україні нової регіональної політики передбачає новий формат відносин регіонів з центром, нові важелі та механізми впливу на регіональну політику, які ґрунтуються на зростанні ініціативи та посиленні відповідальності регіональної влади.

Точки зростання, що впливають на розвиток регіону, – це механізми, які не тільки приваблюють, але і створюють спеціалізовані фактори. До таких

механізмів належить, перш за все, економічна політика регіону, що включає інвестиційну, інноваційну, промислову та кластерну політику та інструменти їх реалізації. Регіональна політика, яка дозволяє забезпечувати сталий розвиток регіону, повинна спиратися на такі ключові напрямки: економічну, соціальну та екологічну політику (рис. 2).

Нині ринкові відносини за багатоманітності форм власності передбачають наявність ієрархії управління та управлінської ідеології на рівні як країни, так і окремих регіонів. Ідеологія домінантності інтересів повинна спиратися на ринкове тлумачення теорії інтересів, за якою інтереси суспільства в цілому розглядаються як об'єктивна закономірність, що передбачає найповніше врахування інтересів конкретних індивідів кожного регіону, тому і регіоналізація економічного середовища має здійснюватися з таких самих позицій.

Теоретично інтерес – це єдність відтворення (виявлення) внутрішньої сутності людини та відбиття в її свідомості об'єктивного світу, поєднання духовних і матеріальних цінностей [11].

Розглянемо існуючі підходи до визначення сутності та змісту економічного інтересу як однієї з базових категорій економічної науки [12; 13].

Різні, інколи протилежні, визначення економічного інтересу обумовлені різним розумінням природи даного поняття. Загалом виділяють три підходи щодо визначення природи економічного інтересу: 1) підхід, який обґрунтовує суб'єктивну природу економічного інтересу; 2) підхід, який обґрунтовує об'єктивну природу економічного інтересу; 3) підхід, згідно з яким економічний інтерес має об'єктивно-суб'єктивну природу.

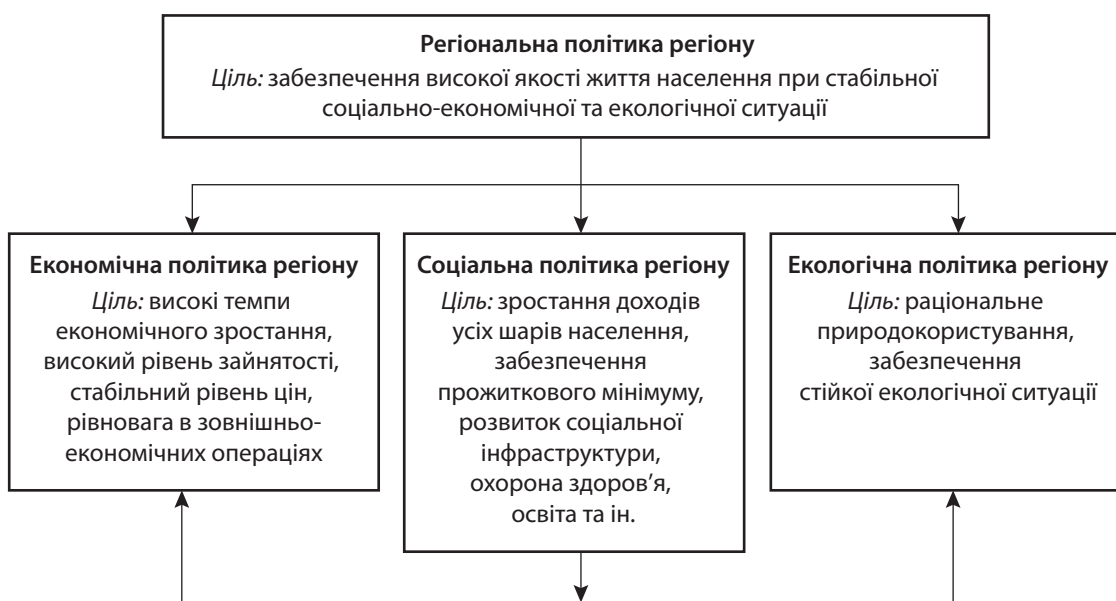

Рис. 2. Основні напрямки регіональної політики, яка забезпечує узгодженість економічних інтересів у регіоні

Суб'єктивна характеристика економічного інтересу заснована на тому, що інтерес обов'язково має бути усвідомлений і може визначатися виключно стосовно конкретного економічного суб'єкта, який виступає в економічних відносинах з властивими йому формами витрат, що в поєднанні з певною формою результату визначають інтерес такого суб'єкта. Іншими словами – інтерес не існує без його носія.

Об'єктивність економічних інтересів пояснюється тим, що вони визначаються системою економічних відносин. Прихильники виключно об'єктивної природи економічних інтересів стверджують, що «інтереси існують незалежно від волі та усвідомлення людей» [14]. Тобто інтереси є результатом об'єктивних умов функціонування певного суб'єкта, а не продуктом його свідомості чи волі.

Прихильники об'єктивно-суб'єктивного підходу обґрунтовують дуалістичну природу економічного інтересу, виходячи з того, що він дійсно формується системою економічних відносин, однак обов'язково розглядається стосовно конкретного економічного суб'єкта, його усвідомлення власних потреб.

Реалізація інтересів неможлива без урахування особливого та одиничного, загального та специфічного, що, своєю чергою, не означає їх збігу або підпорядкування одних інтересів іншим, чи якомусь одному. Важливо забезпечувати оптимальне їх поєднання, тому лише власним свідомими діями все суспільство здатне до реалізації всього комплексу економічних інтересів. Це й становить сутність ринкових економічних відносин. Сума ж інтересів осіб, які представляють суспільство, формує суспільний інтерес у цілому, тому і в економіці регіонів на першому місці повинні бути інтереси людини, зайнятої суспільно корисною працею, яка для задоволення різноманітних власних потреб сприяє задоволенню колективного та регіонального інтересу. Особливо важливим виявляється не переважання якогось інтересу, що може призвести до різноманітних деформацій, а їх гармонійне узгодження та взаємодія.

Для з'ясування реальних регіональних економічних інтересів потрібне дослідження їх обумовленості різними факторами. Так, за утилітаристським підходом слід ураховувати загальний інтерес як суму інтересів окремих індивідів, та інтерес окремого індивіда виводити із його безпосередньої користі та вигоди, розмаїття об'єктивного світу, якими спрямовуються внутрішні прагнення суб'єкта, тому вони виявляються змістом інтересів.

Інтереси регіону можна поділити, своєю чергою, на інтерес суб'єктів й об'єктів ринкових відносин: суб'єктами є регіони (території), що мають значний вплив на розвиток і функціонування всіх регіональних економічних суб'єктів; як об'єкт ринкових відносин функціонування регіональної економіки обумовлено дією об'єктивних економічних законів

і державним регулюванням на рівні країни, оскільки об'єктивна спрямованість ринкових відносин сучасного типу передбачає певний ступінь обов'язкового державного регулювання соціально-економічними процесами в регіонах.

Однак, як підкреслює Симоненко В. К. [15], перехід регіонів із розряду об'єкта в розряд суб'єкта економіки має принципове значення, оскільки в такому разі вони перестають бути беззастережно керованими кимось, а перетворюються на самостійні, ініціативні одиниці. Це посилює відповідальність регіональних органів влади за прийняті ними рішення перед законодавчою та виконавчою владою держави за відповідного врівноваження балансу інтересів центру і регіонів, що на сучасному етапі залишається не вирішеною проблемою, та дотриманням державою принципу пріоритетності загальнонаціональних інтересів у вирішенні регіональних завдань.

Головною особливістю функціонування регіонального рівня є власна, специфічна система економічних інтересів, пов'язана із наявністю безлічі суб'єктів господарської діяльності на території регіону: підприємств місцевого, регіонального, загальнодержавного підпорядкування, різних установ та приватних підприємств. За такої ситуації взаємодія особистих, корпоративних та суспільних інтересів (включно із клановими) доповнюється наявністю регіонального (територіального) інтересу. Однак розгляд регіонального інтересу виявиться неповним без урахування і специфічного інтересу адміністрації регіону. У дослідженні змісту регіонального інтересу необхідно розрізнити декларований та реальний інтереси. Декларований, або формальний, інтерес відтворюється у затверджених документах органів влади та управління, що наділені повноваженнями стосовно забезпечення інтересів соціальних спільнот, груп, різних прошарків населення та колективів [16].

Чинниками впливу на економічні інтереси господарюючих суб'єктів на регіональному рівні виступають:

- ✦ неефективна діяльність інститутів державного регулювання, що формує інтереси кримінально-корупційного характеру;
- ✦ результативність лобіювання інтересів бізнес-груп, що підвищує вразливість інших господарюючих суб'єктів перед обличчям зацікавлених груп;
- ✦ низький ступінь довіри бізнесу з боку суспільства, неприйняття факту його зацікавленості в поліпшенні якості життя всіх соціальних шарів;
- ✦ нездатність ринку висловити та скоординувати ту частину індивідуальних переваг, яка визначає рівень стану соціуму;
- ✦ ступінь відкритості ринку;

- ✦ граничність ринку в здібностях господарюючого суб'єкта, його умінні організувати складну підприємницьку діяльність;
- ✦ нездатність ринку в забезпеченні необхідної якості інвестиційного клімату;
- ✦ граничність ринку при виборі єдиного економічного курсу суспільного розвитку через постійне конфлікту інтересів, складність забезпечення стабільності рівня цін;
- ✦ слабкість ринку у сферах, пов'язаних зі збереженням навколишнього середовища і охороною здоров'я, самозбереження держави [17].

Регіональному інтересу, таким чином, притаманна складна структура, окремим компонентам якої властивий різний ступінь важливості або пріоритетності. За окремими напрямками регіонального інтересу пріоритет визначається нерозривністю зв'язків того або іншого напрямку із потребами регіону, тобто важливо виокремити суто регіональний інтерес від інших компонентів. У структурі об'єкта регіональних інтересів умовно можна виділити три складові: першу – як результат матеріально-речової діяльності підприємств та організацій, об'єктів виробничої й соціальної інфраструктури, використання природних ресурсів тощо; другу – соціально-економічну, що включає суспільні відносини щодо виробництва, розподілу, обміну та споживання економічних благ; третя складова стосується духовних цінностей.

Зміст регіонального інтересу може розглядатися, до того ж, за такими складовими, як пряма та опосередкована: пряма складова включає компоненти, що належать до безпосередніх потреб регіону – забезпечення оптимальних умов життєдіяльності населення, підтримання сприятливих екологічних умов, задоволення потреб у споживчих товарах, забезпечення послугами соціальної інфраструктури, робочими місцями тощо. Опосередкована включає потреби більш високого рівня народного господарства, у складі якого регіон займає місце підсистеми у створенні продукції, що задовольняє потреби загальнодержавного рівня. На це спрямований інтерес галузей, що і є прямою складовою галузевого інтересу.

Економічні інтереси в регіоні мають певну суперечливість, тому, на наш погляд, слід урахувати насамперед об'єктивність розбіжності між різними інтересами: особистими та суспільними, галузевими (відомчими) та регіональними, регіональними та груповими, поєднання яких не може бути забезпечене автоматично, а лише шляхом створення системи заходів, здійснення організаційної роботи щодо розв'язання наявних суперечностей. Поєднання інтересів – це не вихідна передумова, а кінцевий результат, досягнення якого можливе внаслідок і лише після узгодження суперечностей системи економічних інтересів [18].

Особливості взаємодії економічних інтересів на регіональному рівні, безперечно, загострюють цю проблему. Найбільш гострою виявляється неодноразово згадувана суперечність між відомчими і територіальними інтересами, яку слід віднести до основних суперечностей регіонального рівня, і не лише тому, що вона виявляє найбільший негативний вплив на розвиток регіону, а насамперед оскільки забезпечення узгодженості інтересів цього рівня є дієвим джерелом саморозвитку регіонів.

Важливо сформулювати такий господарський механізм, який забезпечував би можливості розвитку всім учасникам взаємозв'язків у регіоні та усував негативні наслідки можливого загострення суперечностей галузевих і регіональних інтересів. Це визначає необхідність чіткого врахування сфер інтересів на законодавчому рівні та рівні виконавців, а також визначення прав і методів діяльності регіональних органів влади всіх рівнів та створення реальних механізмів для їх здійснення, що відсутні до цього часу, зокрема в Україні. Таким чином, система регіональних економічних інтересів є усвідомленою необхідною системою цілей для їх різнобічного вдосконалення. Насамперед регіональний інтерес повинен реалізовуватися в ефективному використанні наявних на території регіону засобів виробництва та природних ресурсів, а також у використанні (привласненні) певної частини результатів економічної діяльності.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження проблем забезпечення узгодженості економічних інтересів на регіональному рівні встановлено, що регіональні протистояння економічних інтересів, на жаль, дуже слабо піддаються регулятивним впливам з боку держави та регіональних органів влади. Узгодження економічних інтересів у регіоні повинно базуватися на поєднанні спільних зусиль з боку держави, бізнесу та суспільства щодо пошуку напрямів усунення суперечностей для збалансованого соціально-економічного розвитку.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі мають бути пов'язані з оцінкою перспектив узгодження економічних інтересів у регіоні на основі практичної реалізації співпраці органів державної регіональної влади, бізнесу та суспільства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Абалкин Л. И. Политическая экономия и экономическая политика. М.: Мысль, 1970. 232 с.
2. Бияков О. Экономические интересы субъектов региональной промышленной политики: проблемы количественной оценки. *Вестник Кузбасского государственного технического университета*. 2008. № 7. С. 102–108.
3. Згонник Л. В. Национальная доктрина развития человеческого капитала. Управление персоналом. 2009. № 3. С. 125–129.

4. **Hirschman, A. O.** A Prosperity to Self-subversion. Cambridge: Harvard University Press, 1995. 178 p.
5. **Berman, S. L., Wicks, A. C., Kotha, S., Jones T. M.** Does stakeholder orientation matter? The relationship between stakeholder management models and firm financial performance. *Academy of Management Journal*. 1999. Vol. 42. Issue 8. P. 488–506.
6. **Вальтук К. К.** Информационная теория стоимости и законы неравновесной экономики. Київ : Янус-К, 2001. 896 с.
7. **Джонсон Д., Шоулз К., Уиттингтон Р.** Корпоративная стратегия: теория и практика. 7-е изд. / пер. с англ. М. : Вильямс, 2007. 800 с.
8. **Maslow, A. H.** New Knowledge in Human Values Gateway Books. Cambridge : Published by Gateway Books, 1977. 268 p.
9. **Freeman, R. E.** Strategic management: a stakeholder approach. – Pitman Publishing : Marshfield MA, 1984. 277 p.
10. **Полонська Н. О.** Забезпечення соціально-економічного розвитку регіону на основі програмно-цільового методу (на прикладі АР Крим) : дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05. Київ, 2008. 268 с.
11. **Бутко М. П., Митрошина Л. І.** Науково-методичні засади комплексного розвитку регіону України. *Продуктивні сили і регіональна економіка* : у 2 ч. 2005. Ч. 1. С. 9–19.
12. **Игнатовский П.** Экономические интересы, их противоречия. *Экономист*. 2002. № 3. С. 28–39.
13. **Згонник Л. В., Некрасов В. Н.** Институциональная составляющая согласования экономических интересов в условиях трансформации экономической системы. *Проблемы современной экономики и институциональная теория*. 2005. Вып. 89 (1). С. 53–59.
14. **Канапухин П. А., Хаустов Ю. И.** Система экономических интересов и их роль в мотивационном механизме. *Вестник ВГУ. Серия «Экономика и управление»*. 2004. № 2. С. 11–21. URL: http://www.vestnik.vsu.ru/content/econ/2004/02/toc_ru.asp
15. **Симоненко В. К.** Регионы Украины: проблемы развития. Київ : Наукова думка, 1997. 264 с.
16. **Данилишин Б. М., Чернюк Л. Г., Фашевський М. І.** Соціально-економічні проблеми регіонів: методологія і практика. Черкаси : ЧДТУ, 2006. 315 с.
17. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів : національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової, акад. НААН України М. А. Хвеська. Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. 776 с.
18. **Дьомін О.** Політика регіонального розвитку в умовах поглиблення ринкових реформ в Україні. *Економіка України*. 2003. № 6. С. 4–13.

REFERENCES

- Abalkin, L. I. *Politicheskaya ekonomiya i ekonomicheskaya politika* [Political economy and economic policy]. Moscow: Mysl, 1970.
- Berman, S. L. et al. "Does stakeholder orientation matter? The relationship between stakeholder management models and firm financial performance." *Academy of Management Journal*. Vol. 42. Issue 8 (1999): 488–506.
- Biyakov, O. "Ekonomicheskiye interesy subektov regionalnoy promyshlennoy politiki: problemy kolichestvennoy otsenki" [Economic interests of subjects of regional industrial policy: problems of quantitative assessment]. *Vestnik Kuzbasskogo gosudarstvennogo tekhnicheskogo universiteta*, no. 7 (2008): 102–108.

Butko, M. P., and Mytroshyna, L. I. "Naukovo-metodychni zasady kompleksnoho rozvytku rehionu Ukrainy" [Scientific and methodological principles of complex development of the region of Ukraine]. *Produktyvni syly i rehionalna ekonomika*. Part 1 (2005): 9–19.

Danylyshyn, B. M., Cherniuk, L. H., and Fashchevskiy, M. I. *Sotsialno-ekonomichni problemy rehioniv: metodolohiia i praktyka* [Socio-economic problems of regions: methodology and practice]. Cherkasy, 2006.

Dyomin, O. "Polityka rehionalnoho rozvytku v umovakh pohlyblennia rynkovykh reform v Ukraini" [Policy of regional development in conditions of deepening of market reforms in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 6 (2003): 4–13.

Dzhonson, D., Shoulz, K., and Uittington, R. *Korporativna strategiya: teoriya i praktika* [Corporate strategy: theory and practice]. Moscow: Vilyams, 2007.

Freeman, R. E. *Strategic management: a stakeholder approach*. Marshfield, MA: Pitman Publishing, 1984.

Hirschman, A. O. *A Prosperity to Self-subversion*. Cambridge: Harvard University Press, 1995.

Ignatovskiy, P. "Ekonomicheskiye interesy, ikh protivorechiya" [Economic interests, their contradictions]. *Ekonomist*, no. 3 (2002): 28–39.

Kanapukhin, P. A., and Khaustov, Yu. I. "Sistema ekonomicheskikh interesov i ikh rol v motivatsionnom mekhanizme" [System of economic interests and their role in the motivational mechanism]. *Vestnik VGU. Ser.: Ekonomika i upravleniye*, no. 2 (2004): 11–21. http://www.vestnik.vsu.ru/content/econ/2004/02/toc_ru.asp

Maslow, A. H. *New Knowledge in Human Values Gateway Books*. Cambridge: Published by Gateway Books, 1977.

Polonska, N. O. "Zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu na osnovi prohramno-tsilyovoho metodu (na prykladi AR Krym)" [Providing socio-economic development of the region on the basis of the program-target method (for example, the Autonomous Republic of Crimea)]: *dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.05*, 2008.

Simonenko, V. K. *Regiony Ukrainy: problemy razvitiya* [Regions of Ukraine: problems of development]. Kyiv: Naukova dumka, 1997.

Sotsialno-ekonomichniy potentsial staloho rozvytku Ukrainy ta yii rehioniv: nats. dop. [Socio-economic potential of sustainable development of Ukraine and its regions: national report]. Kyiv: DU IEPSSR NAN Ukrainy, 2014.

Valtukh, K. K. *Informatsionnaya teoriya stoimosti i zakony neravnovesnoy ekonomiki* [Information theory of value and laws of the nonequilibrium economy]. Kyiv: Yanus-K, 2001.

Zgonnik, L. V. "Natsionalnaya doktrina razvitiya chelovecheskogo kapitala" [The National Doctrine of Human Capital Development]. *Upravleniye personalom*, no. 3 (2009): 125–129.

Zhonnik, L. V., and Nekrasov, V. N. "Institutsionalnaya sostavlyayushchaya soglasovaniya ekonomicheskikh interesov v usloviyakh transformatsii ekonomicheskoy sistemy" [Institutional component of the coordination of economic interests in the conditions of transformation of the economic system]. *Problemy sovremennoy ekonomiki i institucionalnaya teoriya*, no. 89 (1) (2005): 53–59.